

MILITAIRE DIENSTPLICHT

Militieregisters

Wat zijn het?

Wat kunt u erin vinden?

Hoe vindt u ze?

Wat zijn militieregisters?

Elke man moest van 1811 tot medio 1996 militaire dienstplicht vervullen. De registratie van dienstplichtigen vond plaats op hun 18de jaar in de gemeente waarin ze woonden. De registers waarin de dienstplichtigen staan ingeschreven worden militieregisters genoemd. Dit zijn registers van een bepaalde lichting (jaar). De dienstplichtigen traden in hun twintigste levensjaar in dienst. Het korps van dienstplichtige militairen heette de Nationale Militie. Naast vrijwilligers bestond het korps uit ingelote dienstplichtigen. Tot 1898 kon iemand die was ingeloot zich laten vervangen door een remplaçant. Vaak werd dit in een notariële akte vastgelegd. Bij een wetswijziging in 1898 werd dit stelsel afgeschaft en werd de persoonlijke dienstplicht ingevoerd. Het lotingssysteem werd in 1938 afgeschaft.

Procedure

Ieder jaar registreerde het gemeentebestuur in inschrijvingsregisters mannen die in aanmerking kwamen voor de Nationale Militie ofwel de militaire dienstplicht. Van deze inschrijvingsregisters werden alfabetische naamlijsten gemaakt. Een tweede exemplaar werd naar de militiecommissaris gestuurd. Deze zorgde voor de loting van de ingeschrevenen. Tijdens de loting werd een lotingsregister aangelegd op nummer van het lot van de ingeschrevene. Daarna gingen de lotingsregisters naar de militieraad, die de verzoeken tot vrijstelling, in verband met lichamelijke gebreken of broederdienst, beoordeelde. Na beëindiging van zijn werkzaamheden leverde de militieraad alle registers in bij de Commissaris van de Koningin. Het dubbele exemplaar van de lotingsregisters stuurde de raad naar de gemeenten. Nadat bekend was hoeveel dienstplichtigen nodig waren, zorgde de Commissaris van de Koningin via de burgemeesters voor het oproepen van de lotelingen.

● Foto: dienstplichtige militair, 1917.

Lotingnummer	OPGAVEN UIT HET INNSCHRIJVINGS-REGISTER GETROKKEN.						OPGAVEN DOOR HET MILITIE-GEBIEDEN IN HET REGISTER VERBODEN.			Nolote bij den militair opgegeven van vrijstelling.	Of de loteling verlaet heeft van plaats verzuim of nummer-verwisseling te maken.
	1. Geboortenaam.	2. Voornaam.	3. Bijnaam, zoo die loteling is.	4. Geboorteplaats.	5. Geboortedag.	6. Woonplaats.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep.	9. Milt en signalement van den loteling.		
1.	van Tongeren	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.
2.	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep van den vader.
3.	van Tongeren	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.
4.	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep van den vader.
5.	van Tongeren	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.
6.	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep van den vader.
7.	van Tongeren	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.
8.	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep van den vader.
9.	van Tongeren	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.
10.	Johannes	2.2	1851	1. Geboortenaam van den vader.	2. Voornaam van den vader.	3. Gedeelte van den vader.	4. Nummer van den vader.	5. Woonplaats van den vader.	6. Beroep van den vader.	7. Gedeelte en nummer van de loting.	8. Beroep van den vader.

Wat vindt u in de militieregisters?

In de militieregisters vindt u onder meer:

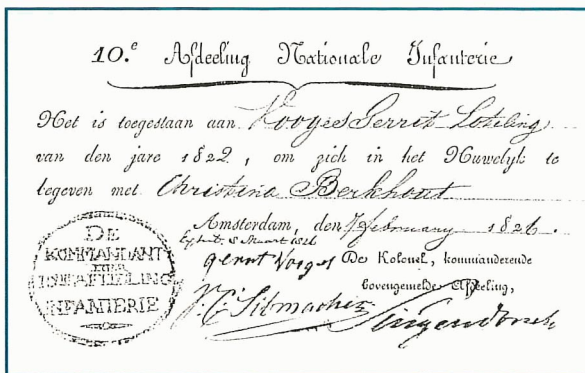
- de naam van de loteling/dienstplichtige
- geboortedatum
- geboorteplaats
- beroep loteling
- namen van de ouders
- signalement/lengte loteling
- reden vrijstelling/afkeuring
- datum der inlijving
- korps waarbij hij werd ingelijfd

- Militieregister, jaar 1872.

Hoe vindt u een dienstplichtige?

De meeste militieregisters bevinden zich in de archieven van het provinciaal bestuur. Deze berusten in de rijksarchieven in de provincie (zie overzicht). Bij de gemeenten en gemeentestreekarchieven zijn vaak ook militieregisters bewaard gebleven. Over het algemeen is op elk register een alfabetische naamlijst op loteling/dienstplichtige. Als u een man zoekt die in 1880 is geboren, dan kunt u hem terugvinden in de gemeente waar hij woonde op 18-jarige leeftijd, in de registers van de licting van het jaar 1900.

- Verklaring van inschrijving, 1822.

Waar zijn nog meer stukken te vinden?

Certificaten tot 1912

Certificaten van militie bevinden zich tot 1912 in het archief van de Burgerlijke Stand,

als bijlagen bij de huwelijksakten. Deze zijn openbaar. Elke man die in het huwelijk wilde treden, diende een verklaring te vragen aan de Commissaris van de Koningin, waaruit bleek dat hij ingeschreven stond in de registers van de Nationale Militie. In het certificaat staat vermeld of hij al dan niet in dienst is geweest en bij welk regiment. Voor verder onderzoek in de militaire

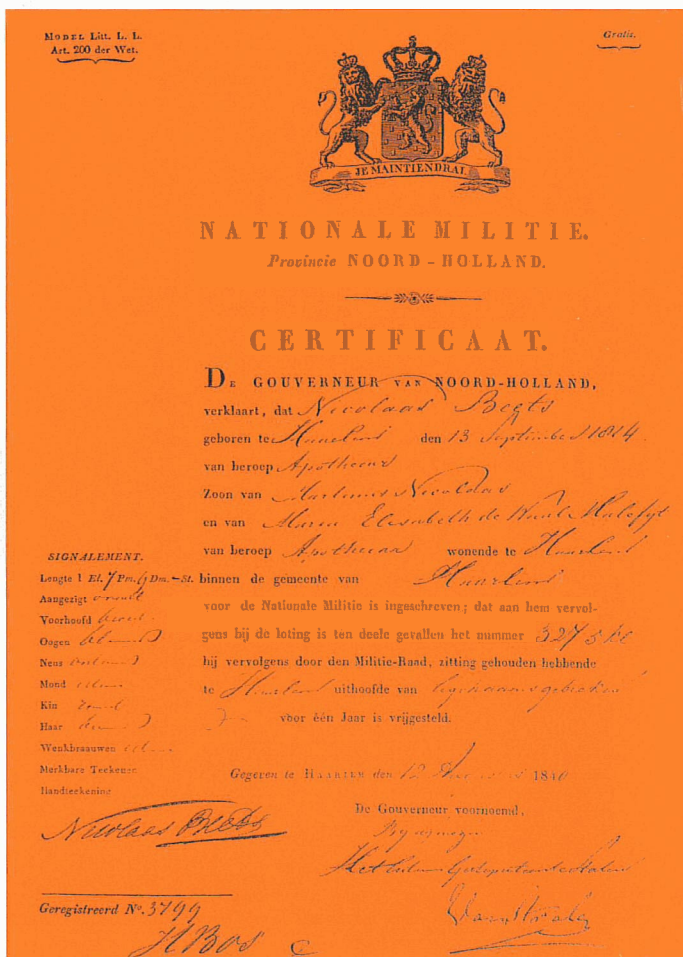
Certificaat van Militie, 1814.

stamboeken is het noodzakelijk om de naam van het regiment te weten. Vaak bevat het stuk ook een beschrijving van het uiterlijk van de loteling, waaronder kleur haar, kleur ogen, vorm gezicht en zijn lengte.

Waar vindt u de militieregisters?

Overzicht militieregisters bij de gemeenten, gemeente- en streekarchieven

- * Algemeen Rijksarchief Den Haag, registers van Zuid-Holland, 1881-1941
- * Rijksarchief in Noord-Holland, collectie militieregisters, 1870-1941
- * Rijksarchief in Drenthe, 1814-1850, 1884-1941 (in het archief van het Provinciaal bestuur)
- * Rijksarchief in Noord-Brabant, 1874-1908 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- * Het Utrechts Archief, 1868-1920 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- * Rijksarchief in Limburg, 1815-1941 (in het archief van het Provinciaal bestuur)
- * Rijksarchief in Zeeland, er zijn geen registers bewaard gebleven in het rijksarchief; alleen bij de gemeenten
- * Groninger Archieven, 1863-1941
- * Ryksargyf Fryslan, 1850-1919 (in de archieven van het Provinciaal bestuur)
- * Rijksarchief in Overijssel, 1865-1941 (in de archieven van het Provinciaal bestuur)

FORMATION DE LA LISTE PAR LE MAIRE.								
NUMÉRO d'ordre donné au conscriit par le Maire.	1. ^e NOM DE FAMILLE du conscriit.	LIEU ET DATE DE LA NAISSANCE du Conscriit.	TAILLE DU CONSCRIT.	RÉSIDENCE personnelle DU CONSCRIT.	NOMS ET PRÉNOMS des PÈRE ET MÈRE du conscriit.	PROFESSION.	INDICATION.	
	2. ^e SES PRÉNOMS ou Nom de baptême.	Lieu de Naissance. 1. ^{er} Commune; 2. ^{er} Canton; 3. ^{er} Département.	mètre. millim.	1. ^{er} Commune; 2. ^{er} Canton; 3. ^{er} Département;	1. ^{er} Prénoms du père; 2. ^{es} Prénoms de la mère.	1. ^{er} du conscriit; 2. ^o du père (s'il est vivant); 3. ^o de la mère (si le père est décédé).	POUR LES CONSCRITS des classes antérieures, 1. ^{er} De la classe à laquelle le con- srit appartient; 2. ^o Du motif pour lequel il a renvoyé à la classe actuelle. POUR LES CONSCRITS de la classe actuellement appelée, 3. ^o Si le conscriit a été inscrit d'office par le Maire, pour ne s'être pas présenté; 4. ^o S'il est présent pour se faire inscrire, ou par qui il a été rap- porté; 5. ^o S'il est démis.	
16	Nicholsen Henric	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o L'Inde des Indes 4. ^o 4 5. ^o 1892.	1. 712	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o L'Inde des Indes 4. ^o 4	1. ^{er} Jan / Jan 2. ^o Mouwe 3. ^o Maria	1. ^{er} Charlotte 2. ^o —	1. ^{er} il s'est présenté lui- même	
20	Vosson (pauvre) Jacobus	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o Juyder Lee 4. ^o 4 5. ^o 1892.	1. 151.	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o Juyder Lee 4. ^o 4	1. ^{er} Johanne 2. ^o Ramp 3. ^o Canella 4. ^o —	1. ^{er} Garçon 2. ^o Journalier 3. ^o —	1. ^{er} il s'est présenté lui- même	
31	Weyden (pauvre) Jan	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o L'Inde des Indes 4. ^o 4 5. ^o 1892.	1. 558.	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o Juyder Lee 4. ^o 4	1. ^{er} Eric 2. ^o Darius 3. ^o Maria	1. ^{er} Charles 2. ^o Blanche 3. ^o —	1. ^{er} il s'est présenté lui- même	
30	Wolbers Jan	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o L'Inde des Indes 4. ^o 4 5. ^o 1892.	1. 680	1. ^{er} Heemstede 2. ^o Heemstede 3. ^o Juyder Lee 4. ^o 4	1. ^{er} Hermann (son) 2. ^o Frank 3. ^o Louise 4. ^o —	1. ^{er} Peintre 2. ^o — 3. ^o —	1. ^{er} il s'est présenté lui- même	
1. ^{er} 2. ^o 3. ^o				4. ^o avec la mère	4. ^o avec la mère		4. ^o avec la mère	

Woordenlijst

certificaat

verklaring

remplaçant

plaatsvervanger

conscrit

dienstplichtige

klapper

alfabetische namenlijst

index

lijst waarin namen alfabetisch zijn

opgesomd, met verwijzing naar de

vindplaats

infanterie

het voetvolk

cavalerie

soldaten te paard

artillerie

zwaar geschut ter ondersteuning van

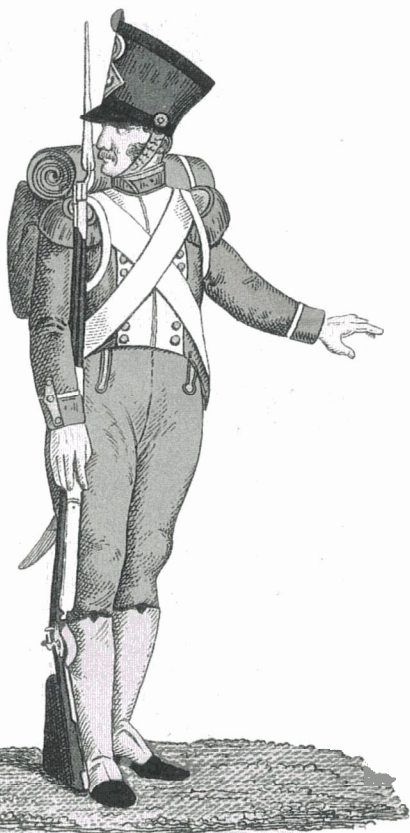
infanterie en cavalerie

genie

bouwtechnische afdeling (bruggen en wegen)

koninklijke marechaussee

militaire politie

*Fuuzeliet of Jager van de Lichte Infanterie
in 1812.*

ZOEK
WIJZER

8

Wetgeving over de Nationale Militie:

Militiewet 1815, wet 27 feb. 1815. Stb. nr. 19

Militiewet 1817, wet 8 jan. 1817. Stb. nr. 1

Militiewet 1861, wet 19 aug. 1861. Stb. 72

Wijziging 1898, wet 2 juli 1898. Stb. nr. 170

Militiewet 1901, wet 24 juni 1901. Stb. 159

Militiewet 1912, wet 2 feb. 1912. Stb. nr. 21

Dienstplichtwet 1922, wet 4 feb. 1922. Stb. nr. 43

Literatuur

- * B. Koerhuis en W. van Mulken, De militie-registers 1815-1922 in: broncommentaren 5 (Den Haag 1986)
- * J.G.M. Sanders, Voorwaarts mars. Onderzoekgids voor defensiearchieven betreffende Noord-Brabant, 1588-1974 (Den Bosch 1996)
- * J.G.M. Sanders (red.), Brabanders gezocht (Den Bosch 1995)
- * P.W. van Wissing (red.), Geldersen gezocht (Arnhem 1996)
- * E.W.R. van Roon, De recrutering voor de Nationale Militie in Zuid-Holland 1880-1900 in: Historisch tijdschrift Holland, 26 (1994) pagina's 151-170
- * Arjan Kors, 't Is plicht dat ied're jongen. Geschiedenis van de dienstplicht in Nederland (Utrecht 1996)
- * Informatieblad van het Algemeen Rijksarchief Den Haag: Onderzoek naar een onderofficier of mindere van de landmacht vanaf 1813
- * Informatieblad militieregisters van het rijksarchief in Noord-Brabant

Rijksarchiefdienst

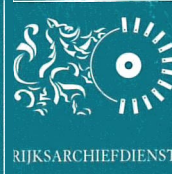
De rijksarchiefdienst bestaat uit het Algemeen Rijksarchief in Den Haag en 11 rijksarchieven. In elke provinciehoofdstad bevindt zich een rijksarchief. Samen vormen die het netwerk van rijksarchieven.

Openingstijden

De rijksarchieven zijn vanaf maandagmiddag tot en met vrijdag open. De meeste rijksarchieven zijn ook op zaterdag geopend. Informeer voor de precieze openingstijden bij het rijksarchief van uw keuze.

Illustraties:

Rijksarchief in Noord-Holland

RIJKSARCHIEFDIENST

Algemeen Rijksarchief

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE 's-Gravenhage
tel. 070-3315400

Groninger archieven

Cascadeplein 4 - 9726 AD Groningen
tel. 050-5992000

Rijksarchief Fryslân

Boterhoek 3 - 8911 DH Leeuwarden
tel. 058-2127103

Rijksarchief in Drenthe

Brink 4 - 9401 HS Assen
tel. 0592-313523

Rijksarchief in Overijssel

Eikenstraat 20 - 8021 WX Zwolle
tel. 038-4540722

Rijksarchief in Gelderland

Markt 1 - 6811 CG Arnhem
tel. 026-4420148

Rijksarchief in Flevoland

Visarenddreef 1 - 8232 PH Lelystad
tel. 0320-265750

Het Utrechts Archief

Alexander Numankade 199/201
3572 KW Utrecht - tel. 030-2753275

Rijksarchief in Noord-Holland

Kleine Houtweg 18
2012 CH Haarlem - tel. 023-5172700

Rijksarchief in Zeeland

St. Pieterstraat 38
4331 EW Middelburg
tel. 0118-638920

Rijksarchief in Noord-Brabant

Zuid-Willemsvaart 2
5211 NW 's-Hertogenbosch
tel. 073-6818500

Rijksarchief in Limburg

St. Pieterstraat 7
6211 JM Maastricht
tel. 043-3217051

Concerndiensten

Prins Willem-Alexanderhof 20
Postbus 90520
2509 LM 's-Gravenhage
tel. 070-3315550
e-mail: rad@euronet.nl
web-site: <http://www.archief.nl>

samenstelling

Annabelle Meddens-van Borselen,
Aletha Steijns, Rob Beurse

vormgeving

Beau Design Spijkenisse

druk

Drukkertij Enroprint b.v. Rijswijk